

POVODOM ČLANKA:

RAZMEŠTAJ I PREMEŠTANJE KOMANDNIH MESTA U TAKTIČKIM JEDINICAMA ZDRUŽENOG SASTAVA

U „Vojnom delu” br. 5/67. objavljen je članak „Razmeštaj i premeštanje komandnih mesta u taktičkim jedinicama združenog sastava” u kome su izneta izvesna shvatanja i predlozi sa kojima se u potpunosti ne bih mogao složiti.

U uvodnom delu autor je postavio pitanje opravdanosti pravilne postavke i usvojenog principa da se KM razmešta na težištu borbenih dejstava, s obzirom na to što će glavne snage, pa prema tome, i rejon KM na taj način biti izloženi nuklearnim udarima. Međutim, autor je u ovom slučaju pojam težišta borbenih dejstava vulgarizovao i identifikovano sa „žizom”, odnosno „žarištem” borbenih dejstava, što, očigledno, nije isto. Pravilo da se KM razmešta na težištu borbenih dejstava (mada je tradicionalno) ne gubi od svoje važnosti ni u uslovima mogućih nuklearnih dejstava. Štaviše, zbog povećane potrebe da komanda bude što bliže jedinicama radi neposrednjeg uticaja i kontakta sa potčinjenim komandama, naročito u kritičnim situacijama, sasvim je opravdano da se danas ovaj princip sve više potencira.

Međutim, ako bi se sam pojam težišta borbenih dejstava shvatio pravilno, onda bi razmatranje potrebe pomeranja KM „u stranu” bilo bespredmetno. „Težište borbe (je) pravac, zona, prostorija, rejon na kojem su sasređeni glavni naponi, odnosno glavne snage i sredstva radi izvršenja postavljenog zadatka” (Vojni rečnik, 1967. str. 333). Usvajajući ovu definiciju, možemo zaključiti da je pojam težišta borbe dosta širok rejon — deo zone taktičkih jedinica na kome dejstvuju glavne snage, a da je rejon razmeštaja komandnih mesta jedna sasvim uža prostorija pozadi ovih snaga. Ne radi se, dakle, o nekoj fiksiranoj liniji (kao što je slučaj sa osom pravca), od koje bi navodno mogli da pomeramo KM u stranu, već o jednom širem rejonu, zoni, delu fronta taktičkih jedinica, na čijem pravcu se bira i rejon KM. S druge strane, zone dejstava taktičkih jedinica združenog sastava su relativno uske (zavisno od veličine jedinice) i u nekim slučajevima nikakvim manevrom KM ne bismo mogli stvoriti apsolutnu bezbednost i zaštitu KM od dejstva nuklearnih borbenih sredstava (ne samo neposrednog udara već i kontaminacije).

U pravilima nigde ne stoji da se „KM redovno razmešta u težištu borbenih dejstava”, kako to autor navodi (str. 123 stav 2). Naprotiv, naša pravila regulišu: da se KM postavlja na težištu borbenih dejstava, u rejonu koji obezbeđuje efikasno komandovanje, koji je teže pristupačan neprijateljskim tenkovima, i da je zaklonjen od

osmatranja. Međutim, od svih ostalih uslova koje sam napred naveo, autor razmatra samo pitanje neposredne lokacije KM, dok ostale zapostavlja.

Što se tiče uticaja tehničke opremljenosti komande i komandnih mesta na izbor rejona i razmeštaj KM, autor, očigledno, potencira neka rešenja u stranim armijama. Na primer, u članku se na četiri mesta govori o značaju motorizovanih štabova i izdvajanju komandne grupe (str. 122, stav 4., str. 123. stav 3, str. 124. stav 5 i str. 128. stav 2.), sve s ciljem da opravda tvrdnju kako u takvim uslovima nema potrebe „privlačiti i razmeštati KM u žižu borbenih dejstava” (str. 123. stav 3.). S druge strane iz ovako prenaplašenih postavki značaja tehničke opremljenosti komandi ne bi se mogao izvući zaključak da je u takvim komandama i takvom organizacijom KM potpuno rešeno pitanje komandovanja, niti da tako opremljene komande ne moraju biti na težištu borbenih dejstava (jer su pokretne i mogu svuda brzo stići). Takve tvrdnje su suviše optimističke i nerealne. Naprotiv, problem komandovanja združenim jedinicama postaje sve komplikovaniji što je opšta tehnička opremljenost jedinica veća, bez obzira što se i štabovi adaptiraju i opremaju komandnim kolima ili drugim transportnim sredstvima. O ovome problemu bilo je reči u „Vojnom delu” br. 6/63. u članku „O komandovanju u združenim jedinicama”. U skorije vreme možemo videti i u stranim vojnim časopisima da se o problemu komandovanja i komandnih mesta dosta piše. Međutim, čak i u nekim savremeno opremljenim armijama, gde su i jedinice i komande potpuno pokretljive i zaštićene oklopom, posebno se ukazuje na značaj što neposrednijeg kontakta komande s jedinicama, naročito u kritičnim situacijama, usled čega i rejoni razmeštaja KM moraju biti na težištu borbenih dejstava.

Prema tome, teško je proceniti šta je autor u stvari hteo sa preporukom da KM ne treba uvek postavljati na težišta borbenih dejstava, naročito ako je komanda opremljena savremenim vozilima, odnosno ako postoji komandna grupa koja lako može da izađe sama na mesto gde su joj omogućeni najbolji uslovi za rad.

Isto tako izdvajanje komandanta sa grupom oficira iz štaba i formiranje komandne grupe (str. 123, stav 3.) mislim da ne predstavlja nikakvu novinu niti se to može prihvatiti kao razlog da se komanda, odnosno KM, može ostaviti van težišta borbenih dejstava. Pravilo da komandant po potrebi napušta KM i dolazi na KM potčinjenih jedinica ili na drugo mesto ima dugu tradiciju. Nekada su to komandanti činili pešice, na konjma ili kolima, isto tako kao što danas čine automobilima, oklopnim kolima ili transporterima guseničarima ili, pak, helikopterima. Znači princip neposrednog kontakta komandanta sa potčinjenim komandama ostaje i dalje, jedino se sredstva kojima se on realizuje menjaju analogno promenama u tehničkoj bazi armije. I naša pravila u tom smislu usvajaju ovaj princip: „U toku borbe komandant po potrebi odlazi na komandna mesta potčinjenih ili sa najpotrebnijim brojem ljudi i sredstava veze izlazi na pogodne tačke radi sticanja uvida u stanje jedinica

i ispoljavanja uticaja na tok borbe, naročito u kritičkim situacijama". O komandnoj grupi pisano je u „Vojnom delu” br. 4—5/62, u članku „Komandno mesto i centar veze operativnih jedinica”.

Prema tome, ni postojanje komandne grupe ne može biti razlog da KM ostaje van težišta borbenih dejstava. Problem komandovanja u združenim jedinicama mnogo je kompleksniji i zahtevao bi širu analizu niza presudnijih faktora koji ovu radnju čine komplikovanijom nego što to na prvi pogled izgleda. U tom smislu razmatranje izbora rejona za razmeštaj komandnih mesta predstavlja i danas važnu činjenicu, ali ne i presudnu od čijeg pravilnog rešenja zavisi postojanost komandovanja, kako to autor u prvom redu svoga članka ističe.

U razmatranju RKM autor ukazuje da je „njegova funkcija isuviše uska i nedovoljno jasna, zbog čega mu se u dosadašnjoj praksi nisu pridavali odgovarajući značaj i uloga.” (str. 123). Ne vidim razlog da se pravilska odredba o ulozi RKM ne može shvatiti, ako ona kaže da RKM služi za komandovanje u slučaju kada rad komande na osnovnom KM nije moguć; da se na njemu nalazi manja grupa starešina koja treba da omogući komandovanja kad komandant pređe na njega. Rezervno KM, s ciljem da se obezbedi neprekidnost komandovanja, nalazimo gotovo u svim stranim armijama. (Članak u Vojnom delu br. 6/63 „O komandovanju združenim jedinicama”). Prema tome uloga i namena RKM jasna je i nedvosmislena, ona nije ni nova niti nepoznata. Nejasnoća može da nastane ako bi se saglasili sa autorom da „RKM pored ostalog treba da omogući komandovanje pomoćnim snagama, koje u toku borbenih dejstava komplikuju i otežavaju komandovanje sa KM”. Međutim, ova ideja, mada-originalna, ne može se ozbiljnije prihvatiti. Osnovno načelo i princip koji u nuklearnom ratu dobijaju na vrednosti jeste *centralizovano komandovanje*, što znači da jedino komandant komanduje jedinicom — bilo sa osnovnog KM ili RKM (kada na njega pređe). Otuda je RKM „pasivno KM”, koje je samo spremno da primi komandanta kada iz bilo kojih razloga napusti osnovno KM. Prema tome ni sa RKM niko drugi neće komandovati pomoćnim snagama, dok je KM u radu. Što se RKM razmešta na pravcu pomoćnih snaga ima svoju očiglednu logiku u tome što se, kao što smo napred rekli, osnovno KM razmešta na pravcu glavnih snaga, pa RKM i nema drugog izbora nego na pravcu pomoćnih snaga. Međutim, ne bi se smelo tvrditi da na osnovu ovakve lokacije RKM — treba menjati i njegovu ulogu: komandovanje snagama na pomoćnom pravcu, jer je komandovanje jedinstveno i centralizovano u ličnosti komandanta.

Kod razmatranja mesta i uloge PKM autor uglavnom navodi njegovu stvarnu namenu i ulogu, ali i pri tom iznosi kontradiktorne tvrdnje. Usvajajući namenu PKM da u slučaju uništenja „glavnog KM može preuzeti njegovu ulogu”, na jednom mestu navodi: „Sa stanovišta veze ono bi moglo da udovolji komandovanju, jer ima potrebne jedinice i sredstva veze (slično kao na KM)” (str. 123. poslednji red). Na drugom mestu on to kategorički negira: „... mišljenja sam da bi trebalo odbaciti shvatanje da PKM preuzima ulogu osnov-

nog KM u slučaju da bude onesposobljeno za rad. Ono u tom pogledu bar za sada nije ni tehnički ni stručno osposobljeno" (str. 125, poslednji stav). Ostaje nam da se zapitamo šta je od ove dve tvrdnje tačno i čije shvatanje treba odbaciti, pošto je ovakvo tvrđenje, očigledno, njegovo lično shvatanje.

Što se tiče „stručne osposobljenosti” PKM za komandovanje, autor ne iznosi na čiju stručnost konkretno misli, pa nam ostaje da pretpostavljamo da aludira na sastav organa na PKM, koji nemaju dovoljno kvalifikacija za komandovanje. Međutim, kako sam napred naveo u vezi sa objašnjenjem mesta i uloge RKM, iz usvojenog principa centralizovanog komandovanja, sva tri komandna mesta služe isključivo komandantu. Prema tome i PKM sa svojim centrom veze treba pored ostalih zadataka da obezbedi vezu komandantu kada iz bilo kojih razloga napusti KM odnosno RKM.

Gotovo u svim današnjim armijama imamo na sličan način rešeno pitanje komandnih mesta, odnosno centara veze na KM. Takođe u svim armijama nalazimo organizovano PKM zbog potrebe komandovanja pozadinskim jedinicama, čija je uloga povećana u savremenim borbenim dejstvima. Zbog toga nije nikakvo čudo što je ovako organizovanom PKM data još i uloga da u slučaju potrebe može zameniti KM, kada ovo iz bilo kojih razloga bude onesposobljeno ili ugroženo. U nekim armijama nema RKM (ili ne postoji u nekim vidovima borbenih dejstava), već samo osnovno i pozadinsko KM. U svakom slučaju opšta je pretpostavka da će neprekidnost komandovanja biti utoliko sigurnija ukoliko se komanda može osloniti na više unapred organizovanih centara veze.

Predlog koji autor iznosi da se u slučaju uništenja osnovnog KM komandovanje prenese na jednu od potčinjenih komandi (str. 124. stav 2) nije takođe originalan niti je izraz njegovog shvatanja. U stranoj literaturi ne bez razloga ovo pitanje se postavlja i traže rešenja kojima bi se obezbedilo komandovanje — u slučaju kada komanda (OKM) bude uništena, pa se takođe spominju teškoće koje bi u takvoj situaciji nastale, s obzirom na to da potčinjena komanda ne može momentano da se orijentiše i uklopi u opšti plan dejstva pretpostavljene komande. To je, dakle, sasvim poseban problem; drugo je pitanje premeštanja komande sa KM na PKM radi produžavanja komandovanja sa ovog komandnog mesta.

Mada pitanje ešeloniranja PKM i pozadinskih jedinica nije u neposrednoj vezi sa temom, treba istaći da predlog autora da se PKM i pozadinske jedinice privuku bliže frontu, takođe, nije prihvatljiv. Radi upoređenja može se navesti da se po sadašnjim pravilima DB razmešta na 20 — 30 km od linije fronta, dok je ovo udaljenje u većini stranih armija trostruko veće (do i preko 100 km).

Što se tiče načelnih normi dubine ešeloniranja komandnih mesta i međusobnog rastojanja KM i RKM, mora se konstatovati da ovi podaci ne odgovaraju načelnim normama, datim u borbenim pravilima. Na primer, autor tvrdi da se KM u višim taktičkim jedinicama združenog sastava ne bi trebalo da razmešta na udaljenje manje od 6 ni veće od 9 km od polaznog položaja za napad. Međutim, u pravilu o borbenoj upotrebi više taktičke jedinice stoji da je ovo udaljenje

oko 3 km, a čak i kod najviših združenih jedinica ono ne iznosi više od 4 do 6 km. Međusobno rastojanje između KM i RKM prema autoru „ne treba da je manje od 5 ni veće od 8 km”. Međutim, ostaje nerazjašnjeno kako ovo rastojanje realizovati u zonama taktičkih jedinica, čija je širina fronta u napadu 3—4, odnosno 4—6 km. Logično je što naša pravila kod nižih i viših taktičkih jedinica združenog sastava ovo rastojanje i ne određuju, sem kod najviših, gde takođe načelno iznosi oko 5 km.

U delu članka koji govori o razmeštaju organa na pojedinim komandnim mestima takođe su iznete neke netačne norme. Autor navodi da se na svakom komandnom mestu organi dele na potreban broj grupa (2 — 4), što je delimično tačno, izuzev što se u načelu na RKM (gde je mali broj oficira) ne formira više grupa. Međutim, rastojanje između grupa prema autoru treba da se smanji (sada iznosi od 100 do 300 m.) radi bržeg kontakta organa na KM. Smatram da ovakav predlog nije prihvatljiv i da je sasvim opravdana pravilska postavka da se grupe na KM razmeštaju na rastojanje od 1 do 3 km kako ne bi sve grupe bile zahvaćene nuklearnim projektilom male snage. Inače rastojanje između pojedinih organa unutar same grupe treba da je stvarno manje i da se kreće u granicama od 10 do 50 m, zavisno od opštih uslova razmeštaja organa na KM.

Najzad, još nekoliko reči o premeštanju komandnih mesta. Autor i ovde dolazi do kontradiktorne tvrdnje. Na jednom mestu on tvrdi da će u savremenim dinamičnim dejstvima KM (naročito kod nižih jedinica) i preko 70% vremena provesti u pokretu. Međutim, ovakva postavka može se primiti sa rezervom čak i ako su u pitanju niže jedinice, jer to znači da bi ove komande po 16 časova dnevno provele u kretanju. Pa ako se i prihvati ovakva mogućnost, treba imati na umu da baš ovakve komande nemaju *tri komandna mesta* već samo jedno, i da je situacija u združenim jedinicama u ovom pogledu drugačija. Ove komande se ne mogu premeštati „u krajnjoj nuždi”, kako to autor predlaže, zbog teškoća u komandovanju prilikom premeštanja komandnih mesta, već onda kada to situacija nalaže. Kritikujući yažeća načela po kojima se sprovodi plansko premeštanje KM, autor ne predlaže ništa konkretno da se ovaj proces ubrza, sem što predlaže da sastav grupe za izviđanje rejona narednog KM treba da bude stalno utvrđen, s čime se takođe ne bih u potpunosti složio, jer će sastav ove grupe biti u svakom konkretnom slučaju drugačiji, zavisno od toga šta treba da se izvidi, na kakvom zemljištu i kakve radove treba izvesti u okviru pripreme rejona KM. Inače, ukoliko se stvarno ne izviđa rejon na zemljištu, nema nikakve logike da se grupa za izviđanje uopšte određuje, kako to autor navodi, da bi sva pitanja razmeštaja rešila po karti. Ova grupa takođe nije nadležna ni za rukovođenje premeštanjem komandnih mesta, kako to autor tvrdi („vodi kolonu, određuje mesto zastanaka, raspored vozila i grupa na zastancima itd.” str. 128. prvi stav), s obzirom da je pravilima predviđeno da premeštanjem komandnih mesta rukovode odgovorne starešine (načelnik štaba, odnosno PkPo za PKM), a ne neke posebne grupe koje se za to određuju.

Potpukovnik
Dušan ČURČIN